

שו"ת דברי חיים אבן העזר חלק ב סימן סד

להרב החריף ובקי ירא ושלם כו' מו"ה מרדכי הירש שלעזינגר האבד"ק^{צא} נאדפאללא:

שאלה יהודי אחד בעל מלחמה העיד שראה במלחמה על פני קרב שהי' איש אחד שמו פלוני ופלוני מכירו היטב שכינו וראה שנפל וקם תיכף עם כלי מלחמתו מעל הארץ מדקירת רומח^{צב} ושאל לו מה לך ותיכף ראה שנפל עגיל מהכלי הנקרא קנאהן פצע ראשו וראה דם נובע אצל עינו ומתחת לזקנו ותיכף כראותו נפל עליו לבודקו מה נעשה בו וחפש בלבו וראה שפסק כח פסיקת גידי הלב וגם בידיו משמש אצל הדפק והרגיש שכבר פסק הדפק ועזב להניחו בארץ ומשם הלכו למקום אחר והוצרכו לברוח משם ונסו דרך מקום שהי' שם המלחמה מקודם וראה פלוני הנ"ל מונח מת ודומה כמו מת מכמה ימים עד כאן השאלה:

תשובה הנה אמרינן ביומא (פ"ה ע"א) וז"ל הגמרא ת"ר עד היכן הוא בודק עד חוטמו ויש אומרים עד לבו עכ"ל הרי דכל כמה שלא נבדק בחוטם ספק חי הוא אולם בהכסף משנה פ"ב מהל' שבת הל' י"ט מבואר וז"ל בדקו עד חוטמו כו' כתב הרב המגיד שפסק רבינו כתנא קמא ואינו כן דלפי נוסחא דידן בגמרא פסק כיש אומרים וטעמו משום דספק נפשות להקל עכ"ל אם כן מזה משמע דלעולם סגי בבדיקת הלב ורק לענין פקוח נפש צריך לבדוק עד חוטמו וי"ל דלענין עגונה לא מחמרי כולי האי וסגי בבדיקה עד לבו אמנם זה תלוי בב' לשונות בבכורות [מ"ו ע"ב] אי מחמרי בתחלת העדות באשה יותר וא"כ בלא בדק בחוטמו חיישינן שמא עדיין חי:

אך באמת שכיון שראה עוד פעם אחת לאחר המלחמה לא צריך קברתיו וסגי בראהו מת כדרך המתים ולאחר המלחמה סגי במת בלחוד לכמה שיטות^{צג} ולהרי"ף ז"ל [בר"פ האשה שלום]^{צד} נאמן עד אחד במלחמה בלא קברתיו וגם כי בנידון דידן דפעם א' טלטלו והוא כמו קברתיו [כמו שכתב ב"י בסעיף נ' בשם הריב"ש והר"ן ובחלקת מחוקק ס"ק ק"ג] ורק כיון דלא בדקו בחוטמו ולזה אחר כך כשראהו שוכב כמת כקברתיו דמי:

ומה שנמצא להגאון מהר"ם א"ש [בשו"ת אמרי אש] בתשובה [כ"ה] דחייש לעדות בעל מלחמה שהוא פסול תמה אני וכי בא להחזיק סתם בעלי מלחמה לרשעים מחמת שרובם רשעים ותמוה טובא דא"כ חמר פסול לעדות דרובם רשעים [קידושין פ"ב ע"א] וזה לא שמענו בשום מקום ולא מצינו רק סתם רועה וסתם מוכסן [סנהדרין כ"ד ע"ב] אבל ח"ו לפסול בעל מלחמה משום זה:

וביותר מה שרוצה לומר דמשום מיעוט רשעים פסול לעדות אשה דאסורה במים שאין להן סוף וזה במחילת כ"ק^{צה} להיפך מדברי הש"ס [יבמות קכ"ב ע"א] דאפילו לצרה לא חיישינן ואפילו בחזינן ריעותא משום דבשעת הסכנה כותבין אף על פי שאין מכירין ויותר יש לנו לחוש להכתת החדשה האפקורסים דשם ולכן כל זמן שאין עדות לפסול לבעל מלחמה הוא בחזקת כשרות:

כל זה נראה לי ברור אך שאיני פוסק למעשה עד שיציע הענין בפני גדול הדור אמתי שראוי לסמוך עליו^{צו} ד' בחקותי תר"ל:

רצא. בדפוס ראשון כתוב: ראבדק"ק.

רצב. לכאורה תיבות אלו "מדקירת רומח" נשמטו מהשורה הקודמת, וצ"ל וראה שנפל מדקירת רומח.

רצג. הוא שיטת הבית שמואל ס"ק קנ"ד בכוננת המרדכי שברמ"א שם סעיף נ', וכ"כ רבינו לעיל בסימן נ"ב וס', וראה בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן ב' שלמד כן בדברי רבינו.

רצד. בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן ב' העיר דכפי הנראה יש כאן איזה טעות סופר (בהוספה מדפוס שני), שהרי כתב הרי"ף שם שצריך לומר וקברתיו. ואולי צ"ל ולהרי"ף ז"ל [בתשובה סימן קפ"א מובא במהריב"ל ח"ב סימן י"ד], ע"ש ברי"ף שעד אחד במים שאין להם סוף לא צריך קברתיו, ולמד מזה מהריב"ל שכן הדין במלחמה ע"ש.

רצה. אולי צ"ל כ"ת.

רצו. עיין שו"ת מנוחת אשר ח"ב סימן י"ז, ושו"ת אהל אברהם סימן נ"ה ונ"ו, ושו"ת שואל ומשיב מהד"ל ח"א סימן ק'.